

The Hague Security Delta

Bestuursverslag Stichting HSD 2017

HSD: organisatie, doelstelling en bestuurszaken

Stichting The Hague Security Delta is in 2013 begonnen als nieuwe organisatie. Anno 2018, na 5 intensieve jaren van hard samenwerken in de zogenaamde 'triple helix' met de kennisinstellingen, bedrijven en overheid, is Stichting HSD klaar om volwassener te worden. Dat wordt steeds duidelijker zichtbaar in de organisatiestructuur, de netwerkpositie, de marktpropositie, het partnermodel, het eigen huishoudboekje en het gewenste toezicht en bestuur. De stichting is onafhankelijk, heeft geen winstdoelstelling en dient geen andere belangen dan het bijdragen aan de doelen, zoals omschreven in de statuten van de stichting The Hague Security Delta, te weten:

Doelen Stichting The Hague Security Delta:

Het creëren van een nationaal veiligheidscluster met internationale bereik met Den Haag als centrum met als inhoudelijke terreinen nationale veiligheid, urban security, cyber security, forensics en bescherming van vitale infrastructuur, zulks teneinde:

- Een vliegwiel te realiseren voor groei van de sector Veiligheid en daarmee de internationale concurrentiepositie van Nederland in de sector Veiligheid te vergroten; en
- Innovatie en publiek-private samenwerking in het veiligheidsdomein te stimuleren

De statuten zijn openbaar via de KvK en staan onderaan de homepage van de HSD site: www.thehaguesecuritydelta.com

De stichting tracht dit doel onder meer te bereiken door:

- Het samen met de triple helix partijen (overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen) formuleren van de strategie ten behoeve van het realiseren van de doelstelling. De stichting organiseert de 'governance' op het uitvoeren van de strategie;
- Het uitbouwen van het cluster en het leggen van de juiste allianties met de andere (inter)nationale 'veiligheidsverbanden', met de meest betrokken departementen, i.e. Ministerie van Veiligheid en Justitie, Ministerie van Economische Zaken en Ministerie van Defensie, de clusters rondom Eindhoven en Twente en met de metropool regio Rotterdam Den Haag, de provincie, het Rijk en de EU;
- Het stimuleren van samenwerking en innovatie door onder andere gezamenlijk te investeren in projecten ten behoeve van innovatie en kennisontwikkeling, alsmede het beter afstemmen van vraag en aanbod;
- Het creëren van een optimale kennis, innovatie en valorisatie omgeving door het realiseren van innovatiehuizen, livinglabs, HSD Office als support bureau, ontsluiting van financieringsmogelijkheden en fysieke locatiebundeling tot een HSD Campus;
- Het vergroten van de beschikbaarheid van gespecialiseerd personeel en talent via opleidingen en training en daarbij bovendien onderwijs, onderzoek en valorisatie te koppelen;
- Het versterken van het vestigingsklimaat en de internationale zichtbaarheid van HSD door onder andere het organiseren of uitvoeren van handelsmissies, marketing en communicatie en acquisitie van nieuwe organisaties, bedrijven en congressen.

In het bestuur van de Stichting, sinds 2016 geleid door een onafhankelijk voorzitter, zijn de zogenaamde founding partners van HSD vertegenwoordigd. In 2016 werden daar twee MKB vertegenwoordigers aan toegevoegd. Zowel het ministerie van JenV als EZK hebben een waarnemerspositie in het bestuur. Hiermee komen de betrokkenheid van de initiatiefnemers en de triple helix partners tot uitdrukking.

De volgende fase van professionele ontwikkeling staat in het teken van een grotere onafhankelijkheid binnen en professionaliteit van stichting HSD. Thans bestaat het Dagelijks Bestuur (Executive Committee) en het Bestuur (Board) uit de volgende leden:

- Dagelijks bestuur (Executive Committee): Wim Kuijken (onafhankelijk voorzitter), Henk Geveke (TNO), Gerben Edelijin (Thales NL), Karel Luyben (TU Delft), Joost Farwerck (KPN), Saskia Bruines (gemDH) en Ronald Prins (Fox-IT/penningmeester bestuur);
- Bestuur (Board): DB leden aangevuld met Leonard Geluk (Haagse Hogeschool), Gert Bravenboer (Siemens), Reinier van der Drift (Tymlez) en Martin Roos (Lobeco/RSS), met daarbij Ric de Rooy (MinEZK) en Siebe Riedstra (MinJenV) en Rob de Wijk (HCSS, toegevoegd strategisch adviseur).

In 2017 hebben er 4 bestuursvergaderingen (DB+AB gezamenlijk) plaatsgevonden en een aparte strategiesessie van het dagelijks bestuur. De twee bestuursleden die Twente Safety & Security (TS&S) en Brabant (DITSS) vertegenwoordigden in het HSD bestuur zijn in september 2017 teruggetreden als HSD bestuurslid. Dit naar aanleiding van de uitkomsten van het onderzoek naar effectiviteit en efficiency (door Deloitte Consultancy) in de onderlinge samenwerking tussen de drie veiligheidsclusters. De uitkomsten zijn besproken in het HSD bestuur. Hierbij is de afspraak gemaakt dat er vanaf 2018, in plaats van het bestuurslidmaatschap, een of twee maal per jaar bestuurlijk overleg plaatsvindt tussen de bestuurlijk vertegenwoordigers van Twente, DITSS/Brabant en HSD én dat de drie clusters voortaan vooral operationeel samenwerken.

Overige veranderingen: bestuurslid Ronald Prins is per 31/12/2017 teruggetreden als bestuurslid omdat hij niet meer bij Fox-IT in dienst is. Zijn rol als penningmeester is overgenomen door bestuurslid Henk Geveke. Fox-IT levert in 2018 een vervanger in de persoon van Joost Halkes. Martin Roos is per 31/12/2017 op zijn verzoek teruggetreden als bestuurslid.

Zelfreflectie op strategie

Het HSD bestuur heeft in 2017 de strategische koers van de HSD opnieuw tegen het licht gehouden en getoets op koersvastheid, actualiteit en relevantie. Parallel voerde de Gemeente Den Haag een stakeholdersonderzoek uit via de methodiek van de onafhankelijke gateway review. In opdracht van stichting HSD zelf hield het externe bureau Panteia een eerste partnertevredenheidsonderzoek. In dit onderzoek scoorde HSD een 7,3 gemiddeld. Ook gaf dit onderzoek punten voor verbetering, onder meer op het gebied van (doelgroep gerichte) communicatie, helderheid tussen input, output en outcome, en het managen van verwachtingen naar HSD partners. Deze benoemde verbeterpunten heeft de HSD Office reeds gedurende 2017 opgepakt met een continuering in 2018.

Kritische geluiden in de media

In september 2017 en begin 2018 verschenen online twee kritische artikelen over HSD. Hierop volgden raads- en kamervragen. In 2018 besloot de wethouder van Den Haag een onafhankelijk onderzoek uit te laten voeren door De Galan Groep. Het onderzoek toonde aan dat de in de media geschetste beweringen niet overeenkomen met de feiten, zoals waargenomen door de onderzoekers. De kamer- en raadsragen zijn inmiddels beantwoord. Met het oog op de door het bestuur beoogde transparantie in de gehele bedrijfsvoering, zijn de uitkomsten van het Galan rapport, het gateway review rapport en partnertevredenheidonderzoek van Panteia alle openbaar gemaakt.

HSD is blij met de positieve reflectie op haar activiteiten die in de gateway review, het partneronderzoek en het onderzoek van de Galan Groep te lezen is. Tegelijkertijd neemt HSD de kritische uitingen in de media ter harte en zal het zaken waar onduidelijkheid over bestond in 2018 feitelijker en scherper dan voorheen over communiceren. De onduidelijkheden betreffen de maatschappelijke relevantie van HSD, de zakelijke verantwoording (resultaten, bestedingen, kostenallocaties en partnerschapsmodel) en het gewenste onafhankelijke toezicht (governance). In 2017 is reeds bestuurlijk en in operationale zin (door HSD Office) een start gemaakt met het adresseren van de genoemde onderwerpen.

HSD Office

De HSD Office is de uitvoeringsorganisatie van de stichting. De HSD Office kent een directie (algemeen directeur Richard Franken en adjunct directeur/algemeen secretaris Joris den Bruinen). In totaal werken er 14 personen (12,2 FTE) en 2 stagiairs. De dekking van de personeelskosten, out of pocket, programma- en projectkosten van de HSD Office komt via subsidies enerzijds en partnerbijdragen anderzijds. Alle partners dragen zo bij aan de bekostiging en instandhouding van de faciliterende/uitvoerende organisatie HSD Office. Over de bestedingen wordt verantwoording afgelegd. De stichting HSD doet zelf geen aanbestedingen, heeft geen commerciële doelen en werkt geheel en behoeve van de partners en voorzover aan de orde pre-competatief.

HSD is een netwerkorganisatie, die samenwerkt met een flexibele schil van professionals en met strategische partners, zoals InnovationQuarter, Gemeente Den Haag, Kamer van Koophandel, NFIA, RVO en EIT Digital. Zij hebben zich alle aan de HSD doelstellingen verbonden via hun eigen taakopdracht.

HSD Campus

De HSD Office huurt 6 kamers op de HSD Campus en is feitelijk onderhuurder van de Gemeente Den Haag die als hoofdhuurder verantwoordelijk is voor de HSD Campus. De HSD Campus is voor de goede orde – en in tegenstelling tot hetgeen men weleens denkt - niet van stichting HSD. HSD Office versterkt als onderhuurder overigens wel de doelstellingen en de positionering van de campus via inhoudelijke activiteiten, het leggen van inhoudelijke en programmatische relaties en communicatie over initiatieven op de campus. Denk onder meer aan creëren van reuring door de organisatie van HSD Cafés, innovatieprojecten en cross-over samenwerkingen.

Resultaten HSD Office 2017

HSD Office heeft de resultaatafspraken uit het jaarplan 2017 nagenoeg geheel gerealiseerd. Operationeel en financieel is HSD in control en heeft 2017 afgesloten met een klein positief financieel resultaat van € 6.400,-. Daarmee voldoet de Stichting aan de opgelegde subsidievoorwaarde van 'uitnutting' van beschikbare jaarbudget.

Het jaarplan 2017 kent zijn basis in het HSD Strategie en Urgentie Programma 2015-2020. Deze is openbaar beschikbaar via de HSD site. Hierin zijn vier actielijnen opgenomen, te weten:

1. Uitbouw van een zichtbaar en werkend kenniscluster
2. Actief faciliteren van consortia en bijdragen aan heldere relatie tussen consortia innovatiebudgetten en financieringsinstrumenten
3. Ontwikkeling van een Human Capital Agenda – Security
4. (Inter)nationale acquisitie en branding

Hieronder zijn de resultaten weergegeven voor elk van de vier vier actielijnen die een doorvertaling kennen in het jaarplan.

1. Uitbouw van een zichtbaar en werkend kenniscluster

HSD partnerships

Het aantal HSD partners groeide in 2017 met 13%, van 239 naar 271. Onder de nieuwe partners bevinden zich ook vitale infrastructuur organisaties en corporates zoals IBM, Alliander, Stedin, DNB, ABN AMRO en Rabobank NL.

Het partnership is cruciaal voor het netwerk en de doelen die de stichting zich heeft gesteld. Het zorgt voor onderlinge betrokkenheid en bevordert het actief participeren in samenwerkingen gericht op innovatie en kennisontwikkeling. In zeker zin worden daarbij ook vraag en aanbod bijeen gebracht. Zo ontstaat een stevig platform voor onderlinge verbinding gericht op economische groei en een veiligere samenleving, waarbij HSD Office aanjager en verbinder is, zowel inhoudelijk als procesmatig. Dit werk wordt door subsidies en partnerbijdragen gefinancierd.

Met het partnership onderschrijven de partners het belang van samenwerken aan een veiligere samenleving. Het kent vanuit dat gezamenlijke vertrekpunt een zogenaamde wederkerigheid. Actieve participatie door de partners aan de ene kant, en een inspanningsverplichting van HSD Office aan de andere kant. Door het uitvoeren van het jaarplan en invulling te geven aan de HSD propositie van toegang tot kennis, innovatie, markt, talent, financiering & kapitaal, maakt HSD Office allerlei verbindingen, worden inhoudelijke initiatieven genomen, bijeenkomsten georganiseerd, die met en voor partners worden ontplooid.

HSD Campus

Op de HSD Campus kunnen bedrijven en instellingen zich niet alleen vestigen, maar in een omgeving van gelijkgestemden elkaar stimuleren, samenwerken, ontmoetingen organiseren en events houden. Organisaties betalen voor hun huisvesting een marktconforme huur. De exploitatie is de verantwoordelijkheid van de gemeente Den Haag. De HSD Campus bevindt zich op de 6e, 7e en 8e etage van gebouw HeadQuarter en is voor 83% verhuurd.

De campus is een belangrijke ontmoetingsplaats en centraal punt van het netwerk en het eco-systeem dat is ontstaan. Hier is volop dynamiek. Enkele concrete voorbeelden van organisaties en activiteiten op de HSD Campus:

- De snelgroeiende bedrijven Cybersprint en Business Forensics zijn als geheel bedrijf gevestigd op de campus.
- Het scale-up bedrijf Onegini voert een deel van haar klant- en internationale business development activiteiten vanuit de campus.
- De nationale politie heeft haar kantoor op de HSD Campus ten behoeve van innovatie werkzaamheden en verbindingen.
- Op de kamer van de FIOD-Belastingdienst wordt gewerkt aan een innovatieproject. In 2017 is er door Watch Nederland, Terres des Hommes en het bedrijf Tracksinspector gewerkt aan het project Sweetie 2.0.
- Het ministerie van JenV hield er haar bijeenkomst over Satellietobservatie en TNO/HSD organiseerde een bijeenkomst in het kader van Real Time Intelligence Lab.
- Er vonden diverse events van het Studiecentrum voor Bedrijf en Overheid (SBO) plaats over onder meer Cyber & Urban Security en Terrorismebestrijding.
- Ook waren er in 2017 bezoeken van Koning Willem-Alexander, de burgemeester van Den Haag Pauline Krikke en de top van de strafrechtketen.
- De Cyber Security Academy - een samenwerking van HSD kennispartners TU Delft, Universiteit Leiden en Haagse Hogeschool - geeft haar executive master onderwijs op de campus.
- De Hogeschool Leiden doceert een deel van haar praktijk onderwijs op het gebied van digital forensics op de HSD Campus. De Hogeschool werkt tevens vanuit hun op de Campus gevestigde IoT cyber forensics labmet verschillende bedrijven op diverse wijzen samen.

Toegang tot kennis & innovatie

HSD Office heeft in 2017 11 keer een inhoudelijke bijdrage en/of inleiding gehouden bij een internationaal kennisevent. Daarnaast was HSD “endorsing partner” van 24 nationale congressen en had los van actieve communicatie hierover vrijwel altijd een programmahoudelijke en/of sprekers inbreng. Daarnaast heeft HSD Office vier rapporten opgeleverd ten einde kenniscirculatie te bevorderen:

- Risico-analyse in Onzekerheid: Blockchain
- Risico-analyse in Onzekerheid: Artificiële Intelligentie
- Enabling Big Data Applications for Security
- Verkenning Nut, Noodzaak en Haalbaarheid Nationaal Cybertestbed

Deze rapporten zijn ook benut om een HSD Café over te organiseren. In totaal organiseerde HSD Office in 2017 zeven HSD Cafés op de campus. Deze HSD Cafés hebben enerzijds als doel het uitwisselen van kennis, anderzijds gesprekken en ontmoetingen tussen en met partijen afkomstig uit overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen op gang te brengen. De HSD Cafés zijn voor iedereen (kostenloos) toegankelijk. Daarnaast werden twee cafés door het IFFC (Institute for Financial Crime) en RoboValley uitgevoerd in nauwe samenwerking met HSD Office.

De HSD Cafés werden in 2017 beter bezocht dan het jaar ervoor. Kwamen er in 2016 nog gemiddeld 60 bezoekers, in 2017 was fors meer interesse en varieerde de aanwezigheid tussen de 80 tot 120 bezoekers per café. De cafe-opzet slaat aan en met de aanmeldingen die een stijgende lijn laten zien, lijkt ze in een behoefte van de markt te voorzien.

Verder werden er twee ‘Meet & Eat’ bijeenkomsten gehouden en was er gedurende het hele jaar elke week een informele lunch met de HSD campusbewoners. Bij die gelegenheid konden (nieuwe) HSD partners zich aan de andere aanwezigen ‘op de zeepkist’ presenteren.

Overige bijeenkomsten:

- Twee bijeenkomsten van partners die een Security Operations Center hebben en nadere samenwerking onderzoeken.
- Een kennissessie waarin een organisatie op het terrein van vitale infrastructuur, haar vragen heeft besproken met een panel van deskundigen, bijeengebracht door HSD Office.
- Een meeting tussen diverse professoren van de TU Delft en experts van KPN, Fox IT en Dcypher met als doel gezamenlijke onderzoek-, valorisatie- en stageprogramma's.
- Er is samen met RVO (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland) een sessie gehouden over de ECSO (European Cyber Security Organization) met als resultaat dat twee Nederlandse partijen lid zijn geworden van ESCO en dat er een door RVO, het ministerie van JenV en HSD vervolgsessie kwam tussen de NL leden van ECSO om hun activiteiten onderling af te stemmen .
- Daarnaast waren er in samenwerking met enerzijds het ministerie van J&V en EZK en anderzijds het NEN, twee sessies over standaardisering, normering en certificering. Dit onderwerp is uiterst relevant gezien de veelheid aan ontwikkelingen die plaatsvinden rondom het “Internet of Things” en de veiligheid die daarbij aan de orde is. Deze sessies sluiten aan op het HSD-onderzoek naar een Nationaal Cyber Testbed.

De HSD Office heeft in 2017 ook verder invulling gegeven aan de door HSD geïnitieerde samenwerking met 6 Europese safety & security clusters. Er werden in dit kader twee meetings georganiseerd met gedurende het jaar veel informatieuitwisseling over calls en de gezamenlijke zoektocht naar nieuwe consortiumleden.

In het belang van kennisuitwisseling over de grenzen van Nederland heen, was HSD Office in 2017 medeoprichter van Global EPIC; een samenwerking van 14 internationale cyber security ecosystemen.

Afgelopen jaar vond onder regie van HSD Office de tweede Cyber Security Week (CSW) in Den Haag plaats. Met 100 HSD partners werden meer dan 80 inhoudelijke events georganiseerd. De week en de events trokken 4.300 bezoekers uit ruim 70 landen met een, volgens een berekening van het Conventiebureau, directe economische spin-off voor de stad Den Haag van € 2,1 miljoen. De online mediawaarde van de CSW was € 1,6 miljoen.

2. Actief faciliteren van consortia en bijdragen aan heldere relaties

Met een bijdrage van HSD Office, EIT Digital en Enterprise Europe Network (E.E.N.) zijn 2 consortia opgezet voor Europese financiering Horizon 2020 die ook funding hebben gekregen. Te weten:

- Innovation Law Enforcement Agencies Dialogue (I-Lead) met de Nationale Politie (NL). Dit initiatief kreeg € 527.000,- EU funding.
- EIT Digital Proposal Waffle met TU Delft en Innovalor. Dit initiatief ontving circa € 100.000,- investering, inclusief cofinanciering.

Daarnaast is het in 2016 ontwikkelde HSD samenwerkingsmodel voor veiligheidsinnovaties geïmplementeerd en toegepast bij de HSD programmering, waarbij drie HSD open innovatiesessies zijn gehouden.

HSD programmering

Vanaf 2015 is het programma **Integrale Gebiedsbeveiliging Internationale Zone** in opdracht van gemeente Den Haag uitgevoerd in samenwerking met 4 Internationale Organisaties (IO's), de Politie, TNO, Siemens en Thales. HSD Office doet het programmamanagement. De eerste programmafase werd begin 2017 afgerond. Alle zes zaken die daarin zijn afgesproken werden opgeleverd, waaronder een werkend informatieuitwisselingssysteem dat in beveiligingsuitvoering nu daadwerkelijk wordt gebruikt door politie en de vier IO's.

In 2017 werd ook al een start gemaakt met programmafase 2 op basis van het uitgewerkte concept van en een nieuw ingericht stakeholdersplatform, waarvan de belangrijkste stakeholders al meer dan 2 jaar betrokken zijn. Daarnaast werden verbindingen gelegd met het ministerie BuZa en is de betrokkenheid van de politie en marechaussee vergroot. Bovendien wist HSD Office cofinanciering te vinden voor twee pilotprojecten die van start gingen. Dit heeft geleid tot private investeringen van het totale programma van meer dan €250.000,- en publieke investeringen van meer dan €500.000,-.

Het programma **Real Time Intelligence** (RTI) is mede uitgevoerd in samenwerking met TNO en Nationale Politie. Andere betrokken organisaties zijn Politie Academie, Ceasar, Meelis, Tensing, Cyclomedia, KPN, Group2000, Thales, DITSS, IFV en CGI. Er is een trend-radar en experimenten-roadmap opgeleverd inclusief RTI lab-programma en er is marktconsultatie gefaciliteerd. Ten behoeve van het RTI lab-programma is een Human Factors in Intelligence symposium gehouden met Nationale Politie en kennispartners.

Het programma **Sensing** wordt uitgevoerd door DITSS (Brabant). Er is kennis en (innovatie)samenwerking bevordert en daarmee voortgang geboekt. Er is door het HSD bestuur middels een brief aandacht gevraagd voor de doorontwikkeling bij de Nationale Politie. Hierover wordt verder gesproken.

Het programma **Nationaal Cyber Testbed** heeft al allereerste stap geleid tot een eindrapport over de haalbaarheid van het NCT. Er is daarmee echter in praktische zin (nog) geen Cyber Testbed ontstaan, omdat het o.a. ontbreekt aan volledig commitment van vraagstellers en financiering. Het behoort tot de reële mogelijkheden dat drie initiatieven op dit gebied zouden kunnen uitgroeien tot een NCT te weten de pilot van TNO, KPN en de waterschappen (in het 1^e kwartaal 2018 gestart), het lab van de Hogeschool Leiden en het reeds voor de energiesector bestaande European Network

Cyber Security (ENCS) dat is gevestigd in Den Haag. Wel is er in lijn met het eindrapport van het Nationaal Cyber Testbed een advies uitgebracht vanuit de Cyber Security Raad aan de ministers van J&V en EZK om werk te maken van standaardisering en certificering rondom IoT producten.

Het programma **Big data voor veiligheid** startte met een HSD rapport over big data & security en een open innovatiesessie. Hieruit kwamen twee concrete projectinitiatieven voort: Ondernijmende Criminaliteit en Evenement & Veiligheid. Beide zijn integraal onderdeel geworden van Citydeal Big Data (min. EZK, min. BZK, zes steden, twee Regionale Informatie- en Expertisecentra en, via HSD Office, ook ingehaakt CBS en KvK). Dit is een eerste Citydeal met €300.000,- aan projectfinanciering beschikbaar om daadwerkelijk publieke innovatieprojecten te bewerkstelligen. In deze uitvoering heeft HSD Office geen rol meer.

Het programma **Satellietobservatie** is een typisch voorbeeld van inhoudelijke programmering die in 2017 tot (voorlopig) resultaat heeft geleid. Het betreft een programma onder regie van het ministerie van J&V. HSD Office heeft J&V ondersteund met vraagverdieping(sessies), een marktconsultatie en het opzetten van consortia inclusief financiering. De naast het innovatieteam van J&V betrokken organisaties zijn de Nationale Politie, FIOD, DJI, NCTv, Inspectie Leefomgeving&transport, Ministerie van Defensie, OM, Inspectie SZW, Brandweer Nederland, Rijksrecherche, RIVM, KMAR, IFV, LOCC, NLR, TNO, TU Delft, universiteit Twente, Airbus, NSO, TWNKLS en PIANOo.

Parellel aan dit traject is in samenhang de innovatieaanbesteding ontwikkeld. In 2017 zijn zeven consortia met innovatieprojecten gestart, goed voor €5 miljoen investeringen. De faciliterende rol van HSD Office is inmiddels ten einde.

Het economische en maatschappelijke rendement kan worden gerealiseerd na succesvolle afronding en implementatie van deze innovatieprojecten. Dit betekent dat het innovatieve eindproduct moet bijdragen aan de gewenste veiligheidsdoelen van de publieke veiligheidsorganisaties. En dat deze ook ingekocht kunnen worden middels het officiële traject 'Innovatie Inkoop'.

Andere programma's zoals **Smart secure cities**, **cyber veilige haven** en **digital forensics** lopen gewoon door in 2018 en hebben in 2017 (nog) niet tot concrete resultaten geleid door een bijdrage van HSD Office.

De programma's **cyberveiligheid I&M en uitvoeringsorganisaties** en **quantum computing** zijn stop gezet. I&M kwam zelf niet door als vragende partij; voor quantum computing is er inmiddels een rechtstreekse relatie tussen KPN en TU Delft tot stand gekomen zonder een actieve rol van betekenis voor HSD Office.

Het programma **Automotive & Security** is na twee open innovatie sessies, inhoudelijk voorbereid en gefaciliteerd door de HSD, ondergebracht bij een groter programma namelijk **Truck Platooning** van Smart Ports programma/Roadmap Next Economy in samenwerking met onder andere AutomotiveNL, TU Delft en enkele bedrijven.

Toegang tot financiering & kapitaal

HSD Office ontsluit via de HSD communicatiekanalen een variëteit aan calls, financiering en subsidiemogelijkheden. HSD Office adviseert organisaties in hun zoektocht naar financiering voor hun innovatieprojecten en/of kapitaalbehoeften. Hiertoe hadden we ook in 2017 de HSD financieringswijzer beschikbaar.

IQ is inmiddels als Regionale Ontwikkelingsmaatschappij het belangrijke financieringsvehikel/motor geworden voor het verstrekken van investeringskapitaal voor de safety & security sector. Sinds de oprichting van hun fonds vier jaar geleden, heeft IQ zeven investeringen gedaan in security & safety bedrijven. HSD Office adviseert start- en scale-ups en verbindt partijen aan IQ en andere venture capital verschaffers.

Daarnaast leverde HSD Office conform jaarplan zelf ook concrete resultaten:

- In 2017 organiseerde HSD Office samen met o.a. IQ, Holland Fintech, EIT Digital en de Rabobank twee 'Access to Capital' events. 11 Start-ups kregen zo een podium. Per keer waren er meer dan 25 investeerders/venture capitalists in de zaal en gemiddeld 80 vertegenwoordigers van geïnteresseerde bedrijven. Tijdens de sessie in de Cyber Security Week waren er ook nog vijf buitenlandse investeerders aanwezig.
- Zeven bedrijven kregen vanuit HSD Office advies bij hun zoektocht naar investeringsfondsen en groeikapitaal. Drie van hen wisten in 2017 vervolgens zelf een kapitaalinvestering te realiseren van in totaal €3,3 miljoen.
- IQ en HSD Office startten in 2017 de voorbereidende activiteiten voor de opzet van het eerste Dutch Security Tech Fund (seed & growth), waaronder het opstellen en uitonderhandelen van een Termsheet en een Investment Memorandum. Betrokken deelnemers in het fonds zijn TiiN Capital, IQ, KPN, Rabobank en gemeente Den Haag. In 2018 zal duidelijk worden of het fonds daadwerkelijk gerealiseerd kan worden.

3. Ontwikkeling van een Human Capital Agenda – Security

Toegang tot talent

De HSD Human Capital Agenda voor cyber security is uitgevoerd in 2017. Dit is van belang voor een verbetering van de arbeidsmarkt op dit terrein, waar schaarste is en dus kans op werk. Deze agenda is beschikbaar via de HSD site. Door de wijze waarop HSD Office organisaties heeft betrokken bij het opstellen van deze agenda, zijn ze ook actief in de uitvoering.

Een goed voorbeeld hiervan is het project P@CT. Er is een breed consortium samengesteld met 11 bedrijven (HSD partners) en enkele VO scholen onder leiding van ROC Mondriaan. Er is op basis van de in 2016 aan ROC Mondriaan toegekende subsidie door het ministerie OCW uitvoering gegeven aan totale investeringsprogramma van 1,5 mln met de vierledig doelstelling:

1. MBO4 Cyber Security opleiding opzetten;
2. Awareness programma's voor vele andere Mondriaan opleidingen zoals op mbo studenten zorg ogv Cyber Security awareness te verhogen;
3. Leerlijnen tussen VO, MBO en HBO;
4. Betere aansluiting op de onderwijs-arbeidsmarkt.

In 2017 zijn in dit programma bijvoorbeeld 15 docenten getraind op het gebied van cyber security. Zonder hiervoor zelf subsidie te krijgen, faciliteert HSD Office dit programma met een beperkte 'inkind' bijdrage.

Daarnaast leverde HSD Office in lijn met het jaarplan zelf resultaten ter ondersteuning van de onderwijs- en arbeidsmarkt, waaronder:

- Internationale Cyber Security Summer School met 55 internationale studenten (deelnemerswaardering van een 8.4).
- Twee 'Access to Talent' events, georganiseerd door HSD Office in samenwerking met diverse partners. Waaronder matchmaking tussen studenten/young professionals en werkgevers tijdens de Cyber Security Week.
- HSD opleiding & carrière site www.securitytalent.nl is verder doorontwikkeld. Het platform ontsluit meer dan 65 opleidingen en trainingen en meer dan 350 vacatures & stages per jaar en trok gemiddeld 1.500 bezoekers per maand in 2017. Voor zover bij ons bekend door terugkoppeling van onze partners, zijn er minstens 5 stages en 2 banen ingevuld.

4. (Inter)nationale acquisitie en branding

Toegang tot (internationale) markt

In 2017 is mede ter ondersteuning van de positie van Nederland in het algemeen en (regio) Den Haag in het bijzonder gewerkt aan het aantrekken van internationale security bedrijven en congressen. Tevens is er gewerkt aan het verbinden van (internationale) bedrijven en clusters en/of het vermarkten van kennis en innovaties van Nederlandse bedrijven in het buitenland. De acties en resultaten conform jaarplan zijn:

- HSD Office bemant in samenwerking met KvK/Enterprise Europe Network (E.E.N) HSD MKB Connect. In 2017 zijn er 345 verbindingen/matches tussen (inter)nationale bedrijven gemaakt. Hier komen per jaar diverse deals (10+) tussen bedrijven uit, voor zover wij daar mondeling terugkoppeling op krijgen van de partners.
- In samenwerking met IQ en ambassades is er een nieuwe ronde van de twee softlanding programma's met de VS en Canada opgezet respectievelijk uitgevoerd. In 2017 gingen vier Nederlandse bedrijven naar de VS en kwamen vier Canadese ondernemingen naar Nederland om de markt te verkennen.
- Het Partners in International Business (PIB) project Japan (consortium) is uitgevoerd. HSD Office is hiervan de coördinator. Vier bedrijven haalden in 2017 via het project businessdeals binnen. Ook is er een samenwerking ontstaan tussen een Nederlandse en Japanse Universiteit en tussen de Japanse en Europese (inclusief Nederlandse) ISACs op het gebied van cyber en de energiesector. In het verlengde is ook voorbereidend werk gedaan om een PIB consortium voor India, Singapore en VS op te zetten. Mogelijk resultaat wordt pas in 2018 zichtbaar.
- HSD Office heeft samen met RVO, gemeente Den Haag en IQ meegewerkt aan Nederlandse cyber security handelsmissies naar Japan, India, Duitsland en Spanje. Per missie namen zo'n acht Nederlandse bedrijven deel.
- In 2017 hebben de regionale ontwikkelingsmaatschappij IQ, het NFIA en de gemeente Den Haag samen met HSD Office 14 organisaties uit het buitenland geacquireerd. Op basis van de eigen verwachting van de betreffende organisaties leidt dit in de eerste drie jaar tot €12,4 miljoen verwachte omzetgroei en 130 banen. Ook zijn 7 security bijeenkomsten en meerdaagse conferenties naar de stad gehaald. Deze conferenties trekken veel internationale, zakelijke bezoekers naar de stad en zorgden in 2017 voor een economische spin-off van €1.4 miljoen voor de regio Den Haag.

Marketing en communicatie

De focus van de marketing en communicatieactiviteiten van HSD Office lag in 2017 op de programmering, resultaten van HSD Office en de succesvolle samenwerkingen tussen partners binnen het cluster. De corporate communicatie richtte zich op de invulling van de 'Access To' propositie met als doel de community te informeren over de mogelijkheden voor toegang tot kennis, innovatie, markt, talent en kapitaal. Er werd gebruik gemaakt van 'earned' media (persaandacht en speaking opportunities) alsmede inzet van 'owned media', zoals de HSD website, nieuwsbrieven, social media en het creëren van sharable content zoals blogs en video's.

De resultaten conform jaarplan zijn:

- Aantal websitebezoekers van de corporate (portal) website groeide naar gemiddeld 8.385 per maand met daarnaast gemiddeld 6.994 bezoekers per maand op de 'powered by HSD websites'. De beoogde stijging van 30% meer bezoekers op de inhoudelijke pagina's op de corporate site is niet behaald, het aantal bezoekers op de inhoudelijke powered by sites heeft dit gecompenseerd.
- In 2017 werd een online contentstrategie ontwikkeld en zijn de social media kanalen ingericht en benut hetgeen leidde tot een toename van het aantal volgers in die kanalen. Nieuwsbriefabonnees namen toe van 2.232 naar 3.564, Twitervolgers van 3.685 tot 5.040, de LinkedIn company page van 1.970 naar 2.798 en op de groep pagina van 1.280 naar 1.356. Versterking van de communicatiekracht mede door de inzet van sharable content is met name gerealiseerd rondom de Cyber Security Week (door creatie video's, infographic en de inzet van content van partners over inhoudelijke thema's).
- In totaal zijn er het afgelopen jaar 1.050 online artikelen met vermelding van HSD verschenen en 13 interviews. De online mediawaarde was €2,5 miljoen.
- Door onder andere de Cyber Security Week heeft HSD Office inter(nationale) hubs en strategische partners gestimuleerd mee te werken aan het in de markt zetten van het nationale veiligheidscluster HSD en het profileren van de kracht van de Nederlandse veiligheidssector. Zo wordt de boodschap van HSD nu ingezet in de internationale propositie van strategische partners, waaronder NFIA en IQ, en zijn handelsattachés en ambassadeurs geïnformeerd over de kansen die het veiligheidscluster biedt.
- Door onder andere de Cyber Security Week hebben we inter(nationale) hubs en strategische partners gestimuleerd gezamenlijk te werken aan het in de markt zetten van het Nederlandse veiligheidscluster HSD en de kracht van de Nederlandse veiligheidssector. Daarnaast wordt de boodschap van HSD ingezet in de internationale propositie van strategische partners, waaronder NFIA en IQ en zijn handelsattachés en ambassadeurs geïnformeerd over de kansen die het veiligheidscluster biedt.
- HSD heeft zijn positionering aangescherpt via een nieuwe rationale (Why-How-What) en de kernwaarden van de HSD Office zijn herijkt.

Ontwikkelingen 2018

HSD Office is na vijf jaar hard werken de pioniersfase ontgroeid. Als triple helix start-up heeft HSD Office het nationale veiligheidscluster HSD opgezet, aangejaagd en internationaal geprofileerd. Uiteraard in samenwerking met vele partijen. Dit alles in het belang van de kennis- en innovatiebevordering van de veiligheidsopgaven in ons land en het bevorderen van de bedrijvigheid en werkgelegenheid in Nederland en in het bijzonder in (de regio) Den Haag. Anno 2018 staat er een bestendige organisatie klaar voor verdere professionalisering, gekoppeld aan en in samenwerking met het nationale cluster HSD dat inmiddels bestaat uit 270 partners. HSD Office is volwassen aan het worden in een markt die zelf nog niet sterk ontwikkelt is. Dat gaat gepaard met groeistuipe, leermomenten en tegelijkertijd enorme kansen en ongekende mogelijkheden om Nederlandse bedrijven, overheden en kennisinstellingen verder te helpen en Nederland en Den Haag op de kaart te zetten op gebied van (digitale) veiligheid.

In 2017 heeft het Bestuur en de dagelijkse leiding van HSD de doelstelling van de stichting aangescherpt (zie volgende pagina). In 2018 - het eerste lustrum jaar van de stichting - zal ook de governance (het toezicht op de stichting) aangepast worden. Dit is in lijn met de ontwikkeling naar verdere professionaliteit. Zo wordt de bestuursfunctie op het niveau van de directie belegd, komt er een onafhankelijke Raad van Toezicht en een deskundige Adviesraad waarin ook de founding partners zitting kunnen hebben. Door tevens de verantwoordelijkheden lager in de organisatie te beleggen, te sturen op meer innovatie-resultaten en door (ook in communicatie) onze partners meer centraal te stellen, verwachten wij een belangrijke stap voorwaarts te doen. Ook zal er werk gemaakt worden van het structureel bevragen van partners over wensen, behoeften en behaalde resultaten in relatie tot HSD, zodat hiermee de outcome van HSD Office inzichtelijk gemaakt kan worden.

Jaarplan 2018

HSD Office geeft uitvoering aan het door het bestuur vastgestelde jaarplan 2018. Dit jaarplan en de bijbehorende begroting zijn 22 november 2017 besproken in de bestuursvergadering. Aan de HSD partners is het concept jaarplan voorgelegd en op de jaarvergadering van eind november is aan alle HSD partners om input gevraagd. Op basis van die besprekingen zijn de documenten aangepast. De formele vaststelling heeft plaats gevonden tijdens de bestuursvergadering van 21 februari 2018. HSD Office verwacht dit jaarplan binnen de daar voor beschikbare middelen te kunnen uitvoeren. Het jaarplan 2018 is openbaar beschikbaar via de website van HSD.

Continuïteit

De financiering is vastgelegd tot en met 2018. De verwachting is dat de gemeente Den Haag de exploitatie subsidie wil voortzetten. Tevens liggen er contracten onder de HSD partnerships. Een mogelijk financieel risico speelt rondom de volledige aftrekbaarheid van BTW gelden. Er ligt een verzoek daartoe bij de inspecteur van de belastingdienst, die tot definitief besluit moet overgaan op eerder gegeven voorlopige toestemming. Het risico van op dit moment maximaal 200.000 wordt door een BTW specialist als bijzonder laag ingeschat. Gemeente Den Haag heeft zich vanuit haar zorgplicht en belang in het bestuur van HSD hiervoor garant gesteld, mocht het onverhoed toch negatief voor de stichting uitpakken. Belangrijker is dat er door de subsidievoorwaarden waar de stichting HSD aan moet voldoen, geen mogelijkheid geweest is om reserves op te bouwen. Het businessmodel van de stichting leunt enerzijds op een exploitatiesubsidie van de gemeente Den Haag en anderzijds op inkomsten uit partnerbijdrage en projectsubsidies. De continuïteit van de stichting is hiermee elk jaar aan de orde en moet gerealiseerd worden door goede resultaten te leveren. Het is de verantwoordelijkheid van het huidige bestuur. Dit was voor de gemeente Den Haag bijvoorbeeld een van de redenen voor de gateway review die zij heeft laten uitvoeren. Hierbij

werd allereerst bezien of de strategie en uitvoering van HSD bijdraagt aan de economische doelstellingen van Den Haag en waarbij tevens de vraag aan de orde is of er meerjarig financieel commitment kan worden gegeven. Het is aan het nieuwe college van BenW om daar een antwoord op te geven. Alle relevante onderzoeken zijn gedaan en er is een heldere verantwoording beschikbaar. Ook een investering in het in 2018 op te zetten investeringsfonds, waarbij rendementen te zijner tijd zouden kunnen terugvloeien naar stichting HSD, wordt hierbij bezien en behoort tot een mogelijke nieuwe inkomstenbron. Het is duidelijk dat de (financiële) continuïteit een relatie heeft met de voorgenomen governance wijziging en zal in samenhang tot besluitvorming in 2018 leiden.

Toelichting aangescherpte doelstelling HSD

Why (waar gelooft HSD in: 'Together we Secure the Future')

In onze complexe wereld is veiligheid niet vanzelfsprekend. Het is een maatschappelijk thema dat vele uitdagingen en kanten kent. Zoals het spanningsveld tussen privacy en een veilige samenleving en het feit dat veiligheidsrisico's organisaties steeds vaker overstijgen. Wij zijn ervan overtuigd dat de wereld alleen veiliger wordt als krachten worden gebundeld, zowel nationaal, internationaal als tussen overheden, bedrijven en kennisinstellingen. Kennisuitwisseling en samenwerking zijn cruciaal om te komen tot noodzakelijke, rendabele veiligheidsinnovaties. Nu en in de toekomst. Dit gebeurt niet vanzelf. Door onze krachten te bundelen kunnen we gezamenlijk een bijdrage leveren aan een veiligere wereld en tevens meer bedrijvigheid en meer banen, in bijzonder in de regio Den Haag. *'Together we secure the future'*

What (wat is HSD)

The Hague Security Delta is het nationale veiligheidscluster. Binnen het cluster werken bedrijven, overheden en kennisinstellingen samen in een open kennis- en innovatie ecosysteem. Ze delen hun kennis en veiligheidsvraagstukken om te komen tot (rendabele) innovatieve oplossingen. De focus ligt hierbij op de thema's cyber security, nationale en stedelijke veiligheid, bescherming van vitale infrastructuur en het forensisch werkveld. De HSD Campus, het nationaal innovatiecentrum voor veiligheid in Den Haag, is het kloppend hart.

How (hoe doen we dit)

Het veiligheidscluster HSD wordt vanuit onze doelen ondersteund door HSD Office. Als onafhankelijke stichting stimuleren en faciliteren we kennisdeling en verbinden we bedrijven, overheden en kennisinstellingen. Gezamenlijk zetten we innovatieprogramma's op waar partijen vanuit het gehele veiligheidsdomein in mogen participeren. Dit doen we via het HSD samenwerkingsmodel: vraaggestuurd, doelgericht en op basis van vertrouwen. Daarnaast bouwen we nationale en internationale kennis- en handelsbruggen en bieden we onze partners toegang tot kennis, innovatie, markt, talent en financiering & kapitaal. Dit alles maken we zichtbaar voor de community. Mede door de positie van HSD trekken we (inter)nationale talenten, investeerders, congressen en organisaties aan.

Partners

HSD Office is een netwerkorganisatie en werkt in verbinding met strategische partners zoals IQ, KvK, gemeente Den Haag, NFIA, RVO en EIT Digital. Verder werken we samen met triple helix partners uit heel Nederland: overheden (ministeries en uitvoeringsinstanties), onderwijs/kennisinstellingen en bedrijfsleven: van startups tot scaleups, innovatief MKB, vitale infrastructuur organisaties, industrie tot corporates die allen een vraagstuk of oplossing op het gebied van veiligheid hebben.

Rollen HSD Office

Als HSD Office hebben we wisselende rollen afhankelijk van het vraagstuk en de fase waarin de samenwerking zich bevindt: veelal als facilitator, verbinder, netwerkregisseur, aanjager, versneller en communicator, tot in sommige gevallen ook beleidsadviseur, initiatiefnemer, programmamanager of kwartiermaker op gebied van triple helix samenwerking.

Tabel Resultaten HSD Office 2017

Doelen Stichting HSD jaarplan 2017	Input (HSD Office)	Output (Wat is opgeleverd)	Outcome
1. Uitbouw van een zichtbaar en werkend kenniscluster	3,0 FTE € 276,8 k.	# 32 nieuwe HSD partners # 18 HSD kennissessies # 35 bijdrages aan events # 4 kennisrapporten # mede-oprichter Global EPIC van 14 internationale cyber security ecosystemen # 2 meetings EU security clusters # Cyber Security Week: 80+ events, 4.300 bezoeker uit 70 landen	Kenniscirculatie € 2,1 miljoen economische spin-off € 1,6 miljoen online mediawaarde
2. Actief faciliteren van consortia en bijdragen aan heldere relatie tussen consortia, innovatiebudgetten en financieringsinstrumenten	4,2 FTE € 310,4 k.	# 2 consortia voor H2020 met 3+ partijen # 7 programma's met 60+ partijen # 3 open innovatiesessies # 2 Access to Capital Events # 7 funding adviesgesprekken # Dutch Security Tech Fund Termsheet & Investment Memorandum	Innovaties - I-Lead: € 527.000,- EU funding - EIT Digital Proposal Waffle: circa € 100.000,- investering inclusief cofinanciering - Big Data voor veiligheid: € 300.000,- projectfinanciering in City Deal - internationale Zone: totale investeringen € 250.000,- privaat en € 500.000,- publiek - Satelliettoepassingen: € 5 miljoen investeringen voor 7 projecten 3 investeringen: € 3,3 miljoen euro

Doelen Stichting HSD jaarplan 2017	Input (HSD Office)	Output (Wat is opgeleverd)	Outcome
3. Ontwikkeling van een Human Capital Agenda – Security	1,0 FTE € 109,2 k.	# 2 Access to Talent events, inclusief matchmaking tijdens CSW # 65+ opleidingen en 350+ vacatures/stages op Securitytalent.nl #1 consortium P@ct met 13 partijen # 1 International Cyber Security Summer School georganiseerd met 11 partners, 55 studenten aanwezig (waarderingsscore 8,4)	Verbeterde onderwijs- en arbeidsmarkt – meer talenten 2+ banen en 5+ stages (waarvan we op de hoogte zijn) € 1,5 miljoen investering (incl subsidie OCW voor Mondriaan) 15 cyber security docenten getraind
4. (Inter)nationale acquisitie en branding	1,0 FTE € 113,5 k.	# 345 verbindingen/matches tussen (internationale) bedrijven # 2 Softlanding programma's # PIB Japan # 4 handelsmissies met gemiddeld 8 Nederlandse bedrijven # 14 acquisities internationale organisaties # 7 acquisities internationale congressen # 1.050 online artikelen met vermelding HSD, 13 interviews # 8.385 bezoekers corporate website en 6.994 bezoekers 'powered by HSD' websites gemiddeld p/m	10+ deals (waarvan we op de hoogte zijn) 4 NL bedrijven naar VS, 4 Canadese bedrijven naar NL 4 Nederlandse bedrijven business deals in Japan €12,4 miljoen verwachte omzetgroei en 130 banen in eerste 3 jaar op basis van eigen verwachting van de organisaties € 1.4 miljoen economische spin-off € 2,5 miljoen online mediawaarde
Bedrijfsvoering, Back-Office + Financiën en Control	3,0 FTE € 294,3 k.		
Totale input HSD Office	12,2 FTE € 1.104,2 k.		

Bijlage: Financieel jaarverslag

**The Hague Security Delta
Den Haag
Financieel jaarverslag 2017**

Inhoudsopgave

Bestuursverslag	3
Balans per 31 december 2017	4
Staat van baten en lasten over 2017	5
Toelichting behorende tot de jaarrekening 2017	6
Toelichting op de balans per 31 december 2017	7
Toelichting bij de staat van baten en lasten over 2017	9
Overige gegevens	14

Bestuursverslag 2017

Bestuursverslag zie bijgaand word document.

Balans per 31 december 2017

(voor verwerking voorstel bestemming resultaat)

ACTIVA (in euro's)		31 december 2017	31 december 2016
Vaste activa	1]	43.090	9.767
Vlottende activa			
Handelsdebiteuren	2]	557.217	505.351
Overige vorderingen	3]	173.545	253.593
Liquide middelen	4]	673.045	496.979
		1.403.807	1.255.923
Totaal		1.446.897	1.265.690

PASSIVA (in euro's)		31 december 2017	31 december 2016
Eigen vermogen	5]		
Reserves		-846	62.589
Te bestemmen baten/lasten		6.413	-63.435
		5.567	-846
Kortlopende schulden			
Crediteuren		425.620	256.550
Belastingen	6]	89.346	133.397
Vooruit gefactureerde bedragen	7]	809.000	684.000
Overige schulden en overl. passiva	8]	117.364	192.589
		1.441.330	1.266.536
Totaal		1.446.897	1.265.690

Staat van baten en lasten over 2017

(in euro's)		2017		2016
		Realisatie	Begroting	Realisatie
Baten				
Bijdragen partners	9]	757.583	700.000	646.583
(Exploitatie) Subsidies	10]	1.435.167	1.374.371	1.581.819
Overige opbrengsten	11]	175.161	237.500	137.656
Totaal baten		2.367.911	2.311.871	2.366.058
Projectkosten	12]	-809.845	-916.871	-1.169.734
Saldo baten en projectkosten		1.558.066	1.395.000	1.196.324
Bedrijfslasten				
Personele lasten	13]	1.257.207	1.180.000	1.019.053
Afschrijvingen	14]	4.070	3.000	3.014
Huisvestingskosten		83.716	72.000	55.368
Algemene kosten	15]	206.503	140.000	182.986
Totaal bedrijfslasten		1.551.496	1.395.000	1.260.421
Saldo baten en lasten vóór financieel resultaat		6.570	-	64.097-
Financieel resultaat				
Interestbaten		975	-	1.534
Interestlasten en bankkosten		-1.132	-	-872
		-157	-	662
Saldo baten en lasten		6.413	-	-63.435

Eigenvermogen per 1/1/2017
 Eigenvermogen per 31/12/2017

-846		62.589
<u>5.567</u>	*2	<u>-846</u>

*1 Dit is het negatieve eigen vermogen als gevolg van het negatieve resultaat (€ 63.435) van 2016 dat aangevuld was door de nog niet uitgegeven exploitatiesubsidie Gemeente Den Haag (€ 62.589) uit 2014 en 2015, die in 2016 dus weer onderdeel uitmaakte van de financiële ruimte / begroting 2016.

*2 Het nieuwe eigen vermogen dat het resultaat is van het negatieve eigenvermogen per 1/1/2017 en het positieve resultaat van het boekjaar 2017.

Toelichting behorende tot de jaarrekening 2017

Algemeen

Deze jaarrekening is opgesteld op basis van de wettelijke bepalingen inzake de jaarrekening zoals opgenomen in BW2, alsmede de Richtlijnen voor Jaarverslaggeving.

Vergelijkende cijfers

De cijfers van 2016 zijn waar nodig, geherrubriceerd ten einde vergelijkbaarheid met 2017 mogelijk te maken.

Grondslagen voor de continuïteit

Ten aanzien van de continuïteit in 2018 is er geen probleem, echter naar de toekomst valt wel wat op te merken. Er is door de subsidievoorwaarden waar de stichting HSD aan moet voldoen geen mogelijkheid geweest om reserves op te bouwen. Het businessmodel van de stichting leunt enerzijds op een exploitatiesubsidie van de gemeente Den Haag, en anderzijds op inkomsten uit partnerbijdrage en projectsubsidies. Diverse andere inkomstenbronnen voor stichting HSD (trainingen, consulting, financiële bijdrage aan events) zijn niet opportuun, omdat deze deels contrair zijn op de belangen van een deel van de partners en daarmee partnerbijdragemodel. Daarnaast is het 3-jarig commitment van de founding partners inmiddels achter de rug. Voorts liggen er wel contracten onder de partnerships, maar die zijn formeel per jaar opzegbaar. De continuïteit naar de toekomst is hiermee een issue voor het huidige bestuur. Ook voor de gemeente Den Haag; dit was ook een van de redenen voor de gateway review die zij heeft laten uitvoeren, waarbij bezien wordt of er meerjarig financieel commitment kan worden gegeven. Ook een investering in het in 2018 op te zetten investeringsfonds waarbij rendementen te zijner tijd zouden kunnen terugvloeien naar stichting HSD wordt hierbij bezien en behoort tot een mogelijke nieuwe inkomstenbron. Het continuïteit-issue heeft relatie met de voorgenomen governance wijziging en de samenhang tot besluitvorming in 2018 leiden.

De continuïteit van de stichting hangt derhalve in belangrijke mate af van de bereidheid van de gemeente Den Haag om voor de periode 2019 en verder subsidie verstrekken aan de stichting. Als gevolg van deze situatie is sprake van ernstige onzekerheid over de continuïteit van de stichting. Het bestuur is in overleg met de gemeente Den Haag over het verkrijgen van subsidie vanaf 2019. Op basis van het overleg en de uitkomsten van de gateway review verwacht het bestuur een positieve uitkomst. Gegeven deze verwachting is de jaarrekening opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling van de stichting.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Algemeen

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva zijn gebaseerd op historische kosten. Voor zover niet anders is vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen de nominale waarde. De opbrengsten en kosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs verminderd met de op basis van de geschatte levensduur bepaalde afschrijvingen. De afschrijvingen bedragen een percentage van deze verkrijgingsprijs.

- Computerapparatuur en software 20%
- Inventaris 20%

Overige activa en passiva

De overige activa en passiva zijn opgenomen tegen nominale waarde. Waardering van vorderingen geschiedt eventueel onder aftrek van een voorziening wegens oninbaarheid, gebaseerd op een individuele beoordeling van de vorderingen.

Niet in de balans opgenomen financiële verplichtingen

De niet in de balans opgenomen financiële verplichtingen zijn, tenzij anders vermeld, gewaardeerd tegen nominale waarde.

Grondslagen voor de bepaling van baten en lasten

Algemeen

De grondslagen die worden toegepast voor bepaling van baten en lasten zijn gebaseerd op historische kosten. De opbrengsten en kosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Opbrengsten

Onder baten zijn verantwoord de gefactureerde bedragen voor geleverde goederen c.q. diensten.

Bedrijfslasten

De bedrijfslasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen van waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Toelichting op de balans per 31 december 2017**1] Vaste activa**

(in euro's)	Computer-app. en software	Inventaris	Totaal
Stand per 31 december 2016			
Aanschafwaarde	14.747	1.398	16.145
Afschrijvingen	-5.675	-703	-6.378
Boekwaarde	9.072	695	9.767
Mutaties 2017			
Investerings	37.394	-	37.394
Afschrijvingen in boekjaar	-3.791	-280	-4.071
	33.603	-280	33.323
Stand per 31 december 2017			
Aanschafwaarde	52.141	1.398	53.539
Afschrijvingen	-9.466	-983	-10.449
Boekwaarde	42.675	415	43.090

Investerings betreffen nieuwe ICT apparatuur: computers en bijbehorende software.

2] Handelsdebiteuren

Het saldo ultimo 2017 betreft voornamelijk vorderingen partnerbijdragen 2018 (grotendeels gefactureerd in november 2017) en incassodebiteuren € 460. De voorziening voor dubieuze debiteuren bedraagt per 31-12-17 € 19.413 (2016: € 7.885).

3] Overige vorderingen

(in euro's)	31-12-17	31-12-16
Nog te ontvangen exploitatiesubsidie Den Haag *1	100.000	200.000
Nog te ontvangen subsidie provincie Zuid-Holland *2	57.400	30.882
Nog te ontvangen subsidie RIVM inzake CBRN	1.145	-
Ministerie van Economische Zaken subsidie Innovation Event	15.000	-
Overige vorderingen	-	11.128
Vooruitbetaalde bedragen	-	11.583
Totaal	173.545	253.593

Stand van zaken subsidies

*1) De exploitatie-subsidie 2017 ad € 1 mln van de Gemeente Den Haag dient te worden verantwoord uiterlijk 01-05-2018.

*2) De project-subsidie van de Provincie Zuid-Holland inzake Regionale Netwerken Topsectoren ZH bedraagt € 287K voor 1-1-2016 t/m 31-12-2017 en moet worden verantwoord uiterlijk 01-07-2018.

4] Liquide middelen

Alle liquide middelen zijn ter vrije beschikking van de stichting.

5] Eigen vermogen

Het verloop van het eigen vermogen in 2017 is:

(in euro's)	Eigen vermogen
Stand per 31 december 2016	-846
Te bestemmen bate 2017	6.413
Stand per 31 december 2017	5.567

HSD is conform de subsidie vaststelling van de gemeente Den Haag gebonden aan de algemene subsidie verordening Den Haag. Daarin staat onder andere dat indien de exploitatiesubsidie voor een lager bedrag wordt vastgesteld dan het bedrag van verlening, wordt dit overschot terugggevorderd tenzij, op een daartoe gedane aanvraag, het besluit tot vaststelling vermeldt dat de ontvanger dit overschot geheel of gedeeltelijk mag behouden en/of aan de reserve mag toevoegen.

(in euro's)	31-12-2017	31-12-16
Omzetbelasting	45.031	90.342
Loonheffing en premies sociale verzekeringen	44.315	43.055
Totaal	89.346	133.397

7] Vooruit gefactureerde partnerbijdragen

(in euro's)	31-12-2017	31-12-16
Bijdragen Founding partners	240.000	300.000
Bijdragen Premium partners	425.000	260.000
Bijdragen Netwerk partners	144.000	124.000
Totaal bijdragen partners	809.000	684.000

Founding partners

Trigion heeft zich medio 2017 teruggetrokken als Founding partner. Siemens is vanaf 1 januari 2018 geen Founding partner meer maar Premium partner.

8] Overige schulden en overlopende passiva

(in euro's)	31-12-2017	31-12-16
Reservering vakantiegeld	21.521	21.227
Reservering vakantiedagen	24.352	19.299
Nog te ontvangen facturen	37.081	-
Reservering kosten gerelateerd aan 2017	26.706	-
Overige schulden	7.705	152.063
Totaal	117.364	192.589

Niet in de balans opgenomen financiële verplichtingen**Huurverplichting**

Het jaarlijks bedrag aan huurverplichtingen aangaande onroerende zaken (kantoorruimte) bedraagt € 36.322 waarbij de huur jaarlijks zal worden geïndexeerd. De huurverplichting loopt tot 31 januari 2017. De huurverplichting 2017 m.b.t. vergaderruimtes is in december 2016 met de verhuurder overeengekomen en bedraagt € 30.000 in 2017. Dit wordt jaarlijks opnieuw afgesloten. Eind 2017 zal een nieuw voorstel worden gemaakt voor 2018. Ten behoeve van de verhuurder is een bankgarantie afgegeven van € 9.105.

BTW issue

In de cijfers 2017 is net als in eerdere jaren uitgegaan van volledige vooraftrek BTW. Gedurende 2017 is wederom advies ingewonnen omtrent de fiscale BTW positie van HSD en is overleg gepleegd met de belastingdienst. Hoewel een besluit van de belastingdienst over de door HSD ingenomen BTW positie wordt verwacht, is dat tot op heden nog niet formeel ontvangen. Het financiële risico omtrent reeds teruggevorderde BTW 2014 t/m 2017 schatten wij op maximaal € 200.000.

Toelichting bij de staat van baten en lasten over 2017**9] Bijdragen partners**

(in euro's)	2017	2017	2016
	realisatie	begroting	realisatie
Bijdragen Founding partners	300.000	280.000	320.000
Bijdragen Premium partners	309.000	290.000	193.750
Bijdragen Netwerk partners	148.583	130.000	132.833
Totaal bijdragen partners	757.583	700.000	646.583

Aantal partners

Ultimo 2017 zijn er 8 betalende Founding partners (2016: 8), 29 betalende Premium partners (2016: 19) en 160 betalende Netwerk partners (2016: 135).

10] (Exploitatie) subsidies

(in euro's)	2017	2017	2016
	realisatie	begroting	realisatie
Exploitatie subsidie Den Haag	1.000.000	1.000.000	1.000.000
Project subsidie CyberTestbed Metropool Rotterdam - Den Haag (MRDH) (via Gemeente Den Haag)	40.871	40.871	163.483
Project subsidie Provincie Zuid-Holland regionale netwerken topsectoren ZH Gemeente Den Haag - Kennis Innovatie Centrum (KIC, incl fase 3)	-	-	150.636
Project subsidie Den Haag - Integrale gebiedsontwikkeling Interzone (IGIZ) Gemeente Den Haag - CSW	154.540	201.500	97.700
RIVM inzake CBRN (KIC, incl fase 3)	84.665	-	-
Ministerie van V&J namens NFI inzake CBRN	1.145	-	-
Ministerie van Economische Zaken - Security Research Innovation Event (SRIE)	21.946	-	-
Totaal	1.435.167	1.374.371	1.581.819

11] Overige opbrengsten

(in euro's)	2017	2017	2016
	realisatie	begroting	realisatie
Programma EIT Digital (via TU Delft)	110.576	117.500	76.670
Bijdragen partners International market (beurs GITEX)	-	-	44.478
Bijdrage inzake Access to International Market *1	-	50.000	-
Bijdrage inzake Big Data voor Veiligheid *2	-	50.000	-
Deelnemers Summerschool *3	37.880	20.000	16.508
Overige opbrengsten	26.705	-	-
Totaal	175.161	237.500	137.656

*1 HSD heeft, conform bestuursbesluit medio 2017, deze activiteit niet zelf georganiseerd en heeft hiervoor ook geen financiering ontvangen. HSD is meegegaan met RVO en Innovation Quarter.

*2 HSD heeft, conform bestuursbesluit medio 2017, deze activiteit niet zelf georganiseerd, heeft hiervoor ook geen financiering ontvangen. De financiering is naar City Deal gegaan inzake Big Data.

*3 HSD heeft, conform bestuursbesluit medio 2017, de deelnemers bijdrage verhoogd ten opzichte van die van 2016.

12] Projectkosten

(in euro's)	2017	2017	2016
	realisatie	begroting	realisatie
Kennis, innovatieprocessen en strategie	230.037	178.500	428.873
<i>Security Research Innovation Event (SRIE)</i>	18.834 *1		124.060
<i>Strategie kennisontwikkeling</i>	- *1		116.234
<i>EU Kennis Innovatie Centrum (KIC, incl Fase 3 verkenning KIC security)</i>	10.554 *3		75.718
<i>HSD Café / Events</i>	21.409 *1		33.085
<i>Uitvoering NIAV / programma contouren</i>	- *1		14.507
<i>Financieringsvormen</i>	- *1		20.165
<i>HSD aanpak/programming</i>	- *1		17.741
<i>Opdracht policy research statistieken</i>	175 *1		11.025
<i>Doorontwikkelen website</i>	- *1		4.674
<i>Studie/Brochure Publiek Private Samenwerking (PPS)</i>	- *1		4.246
<i>Studie Brochure Value of Coöperation</i>	- *1		4.050
<i>Bemiddeling en alignment NATO en Europol</i>	- *1		3.118
<i>Secure your Future</i>	- *1		250
<i>Cyber Security Week</i>	87.709 *1		-
<i>Governance structuur</i>	32.000 *1		-
<i>Risk Management Tool (2 studies: Risico Analyse AI en Blockchain)</i>	44.550 *1		-
<i>CBRN</i>	14.806 *1		-
Programmeren, ontwikkelen van programma's en valoriseren	284.314	378.371	416.315
<i>Kennisontw. Rapport Testbed vitaal/cyber *2)</i>	85.910 *2		218.803
<i>Integrale Gebiedbeveiliging Internationale Zone</i>	145.510 *4		113.510
<i>Big data & security</i>	21.177 *1		37.500
<i>Cyber weerbare infrastructuur</i>	40 *1		34.002
<i>Aardobservatie/satelliettoepassingen</i>	170 *1		5.673
<i>Veiligheidsregio Cyber</i>	- *1		3.861
<i>Projectleiderschap Trusted Network Initiative (TNI)</i>	- *1		1.250
<i>Artificial Intelligence</i>	1.200 *1		-
<i>Cyberveilige haven Rotterdam</i>	10.145 *1		-
<i>Digial Forensics</i>	19.169 *1		-
<i>Internet of Things - Automotive</i>	327 *1		-
<i>Overig</i>	666 *1		1.716
Regionaliseren, partner en community management (nadruk op nationaal)	42.387	80.000	68.546
<i>Community management</i>	10.250 *1		31.556
<i>Studie samenwerking clusters</i>	1.895 *1		24.408
<i>Bijeenkomsten cross-over clusters</i>	- *1		12.582
<i>Access to Capital</i>	4.334 *1		-
<i>Premium partner propositie (CISO)</i>	9.908 *1		-
<i>Partner tevredenheidsonderzoek</i>	16.000 *1		-
Marketing & Communicatie	73.954	70.000	64.821
<i>Communicatie (drukwerk, advertentie, reclame etc.)</i>	33.842 *1		41.913
<i>Doorontwikkelen website en communicatie algemeen</i>	34.779		-
<i>Overige events</i>	5.333 *1		22.908
Human Capital Agenda Security	109.177	110.000	70.760
<i>Projectleiderschap en projectmedewerker Security Talent</i>	45.951		47.104
<i>Summerschool</i>	33.608		-
<i>Security Talent events en website</i>	8.503		-
<i>Testimonials en beroepsprofielen</i>	19.315		-
<i>Overig</i>	1.800		23.656
Internationale acquisitie en branding	69.976	100.000	120.419
<i>Acces to International Market (GITEX/Dubai)</i>	1.235 *1		59.292
<i>PIB India</i>	38.529 *1		27.996
<i>PIB Japan *2)</i>	15.522 *2		8.995
<i>Economische missies</i>	14.690 *1		16.009
<i>Organiseren internationale events</i>	-		8.127
Totaal	809.845	916.871	1.169.734

*1) projectsubsidie Provincie Zuid-Holland Regionale Netwerken Topsectoren ZH

Deze projectsubsidie bedraagt voor 2016 en 2017 in totaal maximaal € 287.000. Dit bedrag is gebaseerd op 40% van de geoomerkte kosten (met een minimum) ad € 717.500.

Het feitelijke kostenbedrag voor 2016 bedraagt € 673.821 en voor 2017 € 393.587 en bestaat uit de posten aangegeven met *1.

Als extra feitelijke kosten kunnen ook worden toegerekend alle uurkosten t.b.v. programma management en die t.b.v. partnerschapbehoud en -groei, zoals verantwoord onder de personele kosten. Deze kosten zijn niet verwerkt in bovenvermelde kosten.

*2) projectsubsidie Testbed

Aan project Testbed zijn de kosten van PIB Japan toegerekend. De totale kosten zijn dan € 101.432. De aan Testbed toegerekende subsidiebatens 2017 bedragen € 40.871. Het totale HSD budget 2016 en 2017 is € 322.301. TNO budget 2016 en 2017 is € 109.568 voor inbreng kennis en inzet. Totale budget 2016 en 2017 komt dan uit op € 431.868. De totale kosten in 2016 en 2017 bedraagt € 329.230 (€ 227.798 +€ 101.432). De project-subsidie Gemeente Den Haag inzake CyberTestbed Metropool Rotterdam - Den Haag (MRDH) is verantwoord op 03-05-2017 met een accountantverklaring.

*3) projectsubsidie KIC (Kennis Innovatie Centrum, incl fase 3)

De out of pocket-lasten KIC zijn kosten van inhuur van derden. De project-subsidie van de Gemeente Den Haag inzake KIC (Kennis Innovatie Centrum, incl fase 3) is verantwoord op 20-04-2017 met een accountantverklaring. De looptijd van KIC Nadere Verkenning is geëindigd op 31-12-2017 voor € 105.000 excl BTW.

*4) projectsubsidie Integrale Gebiedbeveiliging Internationale Zone (IGIZ)

De out of pocket-lasten IGIZ bedragen € 145.510, de bijdragen van Gemeente Den Haag in totaal € 154.510 (bestaande uit € 111.900, verantwoord onder de subsidies en € 42.610, verantwoord onder de overige opbrengsten). Het resultaat ad € 9.000 (nadelig) wordt gedekt uit de algemene exploitatie. De project-subsidie Gemeente Den Haag tbv Integrale gebiedsontwikkeling Interzone (IGIZ) is verantwoord op 14-06-2017 met een accountantverklaring.

13] Personele lasten

(in euro's)	2017	2017	2016
	realisatie	begroting	realisatie
Brutolonen en -salarissen (incl. 13e maand) *1	586.847		521.973
Vakantiegeld	12.129		11.501
Sociale lasten	77.446		72.919
Doorberekende personele lasten (uitzendkrachten)	35.191		22.792
Freelance medewerkers, personeel in dienst derden *2	375.485		283.063
Pensioenpremie	85.883		67.643
Woon-werkverkeer	5.410		6.373
Onkostenvergoeding	10		120
Opleidingskosten	6.655		12.924
Autokosten	-		101
Doorberekende salariskosten op projecten	-		-4.200
Ontvangen UWV	-		-19.577
WKR kosten vrije ruimte	5.069		-
Arbodienst	1.306		-
WIA verzekering	3.861		-
Overige personeelskosten (waaronder werving & selectie)	61.915		43.421
Totaal	1.257.207	1.180.000	1.019.053

*1 Ten opzicht van 2016 is er een toename van 0,6 FTE, bestaande uit een senior Innovation Liaison (full time) sinds 11 september en uit een controller (0,8 FTE) per 15 augustus.

*2 Verschil ten opzicht van 2016 wordt verklaard doordat de executive director het gehele jaar in dienst was, de externe controller 8 maanden en dat de deputy director en voorzitter Raad van Bestuur een hogere vergoeding hebben ontvangen. Ultimo 2017 zijn 14 medewerkers direct verbonden bij HSD (12,2 fte).

HSD heeft een pensioenregeling via het ABP. De pensioenregeling mag in de jaarrekening worden verwerkt als een toegezegde bijdrageregeling aangezien HSD gezamenlijk met andere organisaties dezelfde regeling toepast. HSD heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen anders dan eventueel hogere toekomstige premies. In de jaarrekening zijn derhalve alleen de verschuldigde premies verantwoord.

Bezoldiging directie en bestuur

Topfunctionarissen (bedragen * 1€)	Leidinggevend zonder dienstbetrekking				
	Richard Franken	Richard Franken	Joris den Bruinen	Wim Kuijken	Ida Haisma
Functiegegevens	Executive Director	Executive Director	Deputy Director	Voorzitter Raad van Bestuur	Executive Director
aanvang en einde in 2017	1-1 t/m 31-7	1-8 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12	
aantal maanden in 2017	7	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	
FTE% / aantal uren in 2017	n.v.t.	90%	100%	10%	
Individueel WNT-maximum	135.500	67.875	181.000	20.111	
Maximum uurtarief	176	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	
Uitgekeerde bezoldiging in 2017 (t/m maand 12)	91.000 *1	63.047 *1	122.280	20.111	
-/- onverschuldigd betaald bedrag	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	
Totaal bezoldiging	91.000 *1	63.047 *1	122.280	20.111	
Motivering indien overschrijding	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	
Aanvang en einde in 2016	1-8 t/m 31-12	n.v.t.	1-1 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12	1-1 t/m 31-5
Deeltijdfactor 2016 in FTE	n.v.t.	n.v.t.	100%	10%	100%
Aantal kalender maanden	5	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Individueel WNT-maximum	120.000	n.v.t.	179.000	23.867	74.583
Maximum uurtarief	175	n.v.t.			
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	71.818	n.v.t.	112.426	18.100	74.290
Beloningen betaalbaar op termijn	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totale bezoldiging 2016	71.818	n.v.t.	112.426	18.100	74.290

Overige, onbezoldigde bestuurders waren: Henk Geveke, Joost Farwerck, Gerben Edelij, Saskia Bruines, Karel Luyben, Ronald Prins (tot 1-1-2018), Onno van Veldhuijzen (per 1/10/2017 teruggetreden), Peter Noordanus (per 1/10/2017 teruggetreden), Leonard Geluk, Martin Roos (tot 1/1/2018) en Reinier van de Drift.

14] Afschrijvingen

(in euro's)	2017	2017	2016
	realisatie	begroting	realisatie
Computerapparatuur en software	3.791		2.734
Inventaris	280		280
Totaal	4.070	3.000	3.014

15] Algemene kosten

(in euro's)	2017	2017	2016
	realisatie	begroting	realisatie
ICT/Telefoon *1	91.629	60.000	62.002
Administratie- en advieskosten *2	43.777	20.000	35.461
Accountantskosten *3	11.695		22.785
Reis- en verblijfskosten	15.480	15.000	19.462
Diners/lunches (tbv directie met zakelijke relaties) *4	6.138		12.161
Dubieuze debiteuren *5	14.023		6.814
Merkregistratie	-		6.735
Advertentie- en reclamekosten, beurzen	427		6.205
Kantoorkosten	5.597		3.061
Representatie en promotie materialen	9.652		2.005
Contributies en abonnementen	2.094		1.646
Overige *6	5.991	45.000	4.649
Totaal	206.503	140.000	182.986

*1 de kosten zijn gestegen door vernieuwing van ICT en door de uitbreiding van het aantal gebruikers.

*2 de kosten zijn gestegen door extra (juridische) advieskosten inzake arbeidsrecht en nieuwe governance structuur.

*3 de kosten zijn gedaald, omdat er in 2017 in tegenstelling tot 2016 minder (fiscale) advieskosten waren en minder controlekosten jaarrekening 2017 (jaarrekening 2015 en 2016 kwamen ten laste van 2016).

*4 Diners /lunches betreffen uitgaven van directie met zakelijke relaties. Het is de helft t.o.v. 2016.

*5 In 2017 is voor € 14k afgeboekt in verband met dubieuze debiteuren. Inmiddels is het debiteurenbeleid aangescherpt.

*6 Overig bestaat uit gemaakte kosten in 2017 voor website en communicatie.

Bestemming van het saldo van baten en lasten

Aan het bestuur wordt voorgesteld het saldo van baten en lasten over 2017 ad EUR 6.413 (positief) ten gunste van de reserve te brengen.

Het saldo over 2017 wordt gepresenteerd als separaat onderdeel (Te bestemmen bate) van het eigen vermogen.

Gebeurtenissen na balansdatum

Na balansdatum zijn er geen gebeurtenissen geweest met belangrijke financiële gevolgen voor de organisatie.

Het Bestuur

Den Haag, 18 april 2018

Overige gegevens

The Hague Security Delta

Wilhelmina van Pruisenweg 104
2595 AN Den Haag
070 204 51 80

✉ info@thehaguesecuritydelta.com
🌐 www.thehaguesecuritydelta.com
🐦 [@HSD_NL](https://twitter.com/HSD_NL)